

مقدمه

دوره نوجوانی یکی از بحرانی ترین دوران زندگی فرد بوده و نوجوان از مرز کودکی گذشته و وارد مرحله نوینی از زندگی می گردد. ورود به این مرحله نوجوان را با مشکلات فراوانی دست به گریبان می سازد (۱).

شخصیت مجموعه تمایلات آشکار یک فرد برای عمل یا رفتار یا صفات مشخصه ای از منشأ، گرایشها و حالات فرد توصیف می شود. انسان دارای شخصیتی خاص است و خصوصیات ذاتی و اکتسابی خاصی دارد (۲).

پیناتل در سال ۱۹۶۳ بیان کرد شخصیت هر فرد یک هسته اصلی دارد که این هسته به چهار قسم تقسیم می گردد: برتری، خود محوری، بی ثباتی، محبت، پرخستگی، بتفاوتی عاطفی که در صوت تجمع این عوامل در فرد، بزهکاری مشاهده می شود. اگر عوامل مؤثر بر شخصیت شکل یافته کودک مانند والدین، محیط و اجتماع، خانواده و عوامل درونی به گلبالی متعادل یافته باشند که در بویابی و همانندسازی نوجوان را بارز هد مسائل حاد بروز نخواهد کرد، اما اگر این عوامل بحران را تشدیدکنند، نوجوان بدوی ناپهنجاری و یا بزهکاری رانده خواهد شد (۳). جرم یا بزه عبارت از انجام فعل غیر انسانی و اجتماعی یا ترک فعل انسانی اجتماعی است (۴). تولد جرم شناسی در سال ۱۸۷۶، مصادف با انتشار کتاب انسان بزهکار سزارمبوزو صورت گرفته است در جرم شناسی توجه ساعد نظران به بررسی شخصیت، رفتار و خصایص بزهکار می باشد. بزهکار فرد و انسانی است مانند دیگران که در دوران تکامل خود در یک مرحله متوقف شده است. علاوه بر این که مانعی بر سر راه تکامل بزه بودند، عکس العملها و واکنشهای

مناسی نداشته و از نظر عملی، عامل جرم را محسوب می شوند (۵).

صاحب نظران معتقدند که بزهکاران، فاقد تربیت خانوادگی، آموزش عادی بوده و یا از کمبودهای روانی، اجتماعی و فرهنگی رنج می برند که در اینجا با پیشگیری زودرس می توان از طریق تست روانی و اجتماعی و فرهنگی، نقاط کوری که در شخصیت فرد قرار دارد را استخراج نموده و مداخلات لازم را انجام داد (۶).

در مطالعه مدانلو و همکاران (۷) نوجوانان بزهکار در مقایسه با نوجوانان غیربزهکار، عزت نفس پایین تری داشتند (۲۶/۳) در مقابل (۳۱/۸) و منبع کنترل در نوجوانان بزهکار در مقایسه با نوجوانان غیربزهکار بیشتر به نیکی بود (۱۲/۱) در مقابل (۵/۹) به نیکی. همچنین پایین تر از ۱۳ منبع کنترل بیرونی و بالاتر از ۱۳ منبع کنترل درونی محاسبه شده است.

در مطالعه گرزالدین (۸) به روی ۱۰۰ فرد بزرگسال ۴۰-۱۵ ساله و در مقایسه آن با ۱۰۰ فرد غیربزهکار با استفاده از معیار عزت نفس کوپراسمیت مشخص شد که در همه عاملهای چهارگانه تست کوپراسمیت عزت نفس کلی، اجتماعی، خانوادگی و تحصیلی با شغلی اختلاف معنی داری بین دو گروه مشاهده شده است. در این مطالعه عوامل کلی، اجتماعی، خانوادگی و تحصیلی یا شغلی از متغیرهای تأثیر گذار در بزهکاری می باشند.

طی مطالعه پورافکاری و همکاران (۹) مشخص گردید درصد بالایی از بزهکاران از خانواده های تک ترکیب ناهنجاری دارند، برآمده اند.

طی گزارش مدانلو، راس و همکاران (۷) در بررسی مشخصه های فردی اجتماعی مرتبط با رفتار بزهکارانه در نوجوانان پسر دریافتند که از ۲۰۱ نوجوان بزهکار پسر مورد مطالعه فقط ۳۹

۵۴۲ دانش آموز پسر دبیرستانی کلاس اول تا سوم شهر نکا ۳۰ نفر به روش نمونه گیری تصادفی دو مرحله ای انتخاب شدند. دانش آموزان بصورت تصادفی ساده براساس اسامی آنها در مدارس انتخاب شده در مرحله اول، نمونه گیری و با توجه به شرایط انتخاب شاهدها گزیش شده اند. شرایط حذف نمونه در این مطالعه عبارتند از: عدم تمایل به شرکت در پژوهش، سابقه بیماری روانی شناخته شده، مصرف داروهای روان گردان، وجود نقص عضو یا ابتلاء به بیماری جسمی خاص، عقب ماندگی ذهنی، وجود سابقه دستگیری قبلی و عدم پیروی از به بیش از ۵ سوال از الیولات آزمودنی در پژوهش. شاهدها بر مبنای ملاکهای فتهای نشوند آمیز که معیار به دستگیری شده باشد از سرائید حذف شاهدها می باشد زمان شروع جمع آوری داده ها بهمن ماه ۱۳۸۲ و پایان زمان جمع آوری داده ها اردیبهشت ۱۳۸۳ بود. ابزار گردآوری داده ها در این پژوهش پرسشنامه ای است که شامل ۱۰۰ سوال است که به روش خودایفا^۱ طی یک مرحله تکمیل گردید. پرسشنامه اول مربوط به مشخصات فردی واحدهای مورد پژوهش و پرسشنامه دوم مقیاس ۷۱ عاملی MMPI^۲ بود که در آن افسردگی، پارانوئید، هیستریک، اسکیزوئید، هیپوکندریازیس، مانیا، افسردگی و اضطراب و سایر عواملی که سنجیده شد. پرسشنامه سوم، معیار آیزینک شامل ۵۷ سوال بود که در آن منیس برون گای، درون گرایی، نوروتیک، روان پریشی مورد ارزیابی قرار گرفت. داده های مطالعه با استفاده از نرم افزار آماری SPSS ۱۵ تجزیه و تحلیل

نفر (۱۹٪) با هر دو والد زندگی می کردند و بررسی خانواده آنان نشان داد که فقط خانواده ۳ نوجوان در طبقه بندی بعنوان خانواده متعادل قرار داشته و از عملکرد مناسبی برخوردار بودند، ۱۵ نفر در خانواده با تعادل کم و ۱۲۴ خانواده با تعادل متوسط قرار داشتند. ۵۸ خانواده نیز اختلال عملکرد شدید داشتند. در ۹۱٪ این افراد سابقه اخراج یا ترک موقت مدرسه و ۶۹٪ سابقه ۱ تا ۲ بار بازداشت قبل از توقیف اخیر را داشتند. نوجوانان بزهکار عضو گروه بزهکاری دارای مشکلات مدرسه ای و سابقه دستگیری بیشتری را داشتند. بررسی سببیت های مرتکب شدن بزهکاری را با توجه به اینکه هم اکنون بیس از ۱۰ میلیون جوان و نوجوان در کشور ما زندگی می کنند و نیروی محرکه و پویایی جامعه را همین جمعیت تشکیل می دهند باید نگرش ها و مشکلات و مسائل آنها را شناخت و زبان ارتباطی صحیح با ایشان پیدا کرد. پژوهش حاضر با هدف بررسی مقایسه ای ویژگیهای زیستی - اجتماعی و ارتباط آن با الگوهای شخصیتی نوجوانان بزهکار و غیر بزهکار استان مازندران در سال ۱۳۸۳ انجام گردید.

روش بررسی

پژوهش حاضر یک مطالعه مورد شاهدهی است که در آن ویژگیهای زیستی - اجتماعی و الگوهای شخصیتی نوجوانان بزهکار با نوجوانان غیر بزهکار مورد بررسی قرار گرفته است. در این مطالعه تعداد ۳۰ نفر نوجوان بزهکار مقیم مرکز اصلاح و تربیت استان مازندران در شهر نکا، بعنوان مورد در مطالعه وارد شدند و با توجه به شرایط انتخاب موردها، تعداد ۳۰ نفر از آنها بعنوان گروه مورد، تحت بررسی قرار گرفتند. با توجه به گروه سنی موردها (۱۵-۱۸ سال) از تعداد

۱. Self administration

۲. Minnesota multiple personality identify.

شده است سطح معنی داری ۰/۰۵ در نظر گرفته شده است.

یافته ها

میانگین سنی ۳۰ نوجوان پسر بزهکار در این مطالعه ۱۶/۸ سال ($sd=0.9$) می باشد دامنه سنی نوجوان پسر بزهکار ۱۵-۱۸ سال می باشد در این مطالعه تعداد ۳۰ نفر دانش آموز پسر با توجه به شرایط گروه شاهد، بعنوان شاهد در نظر گرفته شد که از نظر سن نیز با (+۲،-۲) با سال با موردها بصورت گروهی جور شده بودند میانگین سنی ۳۰ دانش آموز شاهد برابر ۱۷/۳ سال ($sd=1.6$) می باشد که اختلاف معنی داری را با گروه مورد نظر نمی دهد ($P>0.05$). یافته ها: پژوهش نشان می دهد که درگیری (۲۵٪)، قاچاق (۸٪) و رابطه نامشروع (۴/۲٪) جزء شایع ترین علل بزهکاری در گروه مورد می باشند. بیشترین نمونه ها در گروه مورد دارای تحولات نقطه راهنمایی بودند (۳۰/۳٪). بیشترین نمونه ها در گروه مورد دارای حداقل یک بار سابقه دستگیری قبلی بودند (۷۶٪). بیشترین نمونه ها در گروه مورد دارای کارگری بودند (۴۰٪). در رابطه با بزهکاری عوامل خانوادگی چون در قید حیات بودن پدر، مادر، سابقه طلاق در خانواده، سابقه جرم در پدر سابقه جرم در مادر، ازدواج مجدد مادر مورد بررسی قرار گرفتند که رابطه آماری معنی داری با وجود نیامد از بین متغیرهای خانوادگی ازدواج مجدد پدر و بیکار بودن پدر خانواده سابقه مصرف مواد مخدر توسط پدر با بزهکاری رابطه آماری معنی داری نشان می دهد. ($P>0.05$) میانگین بعد خانوار در گروه شاهد ۲/۱ نفر و انحراف معیار ۱/۸ و در گروه مورد ۳/۶ نفر با انحراف معیار ۱/۵ نفر

می باشد که دو گروه از نظر بعد خانوار نیز با هم اختلاف معنی داری نشان می دهند. ($P>0.05$).

در گروه مورد ۵۰٪ نمونه ها دارای خانواده گسترده (بیش از ۴ فرزند) و در گروه شاهد ۱۶/۷٪ دارای خانواده گسترده می باشند که اختلاف معنی داری بین دو گروه وجود دارد ($P>0.05$). در این مطالعه سابقه فرار از منزل در نوجوانان خطر بزهکاری را ۱/۸ برابر افزایش می دهد ($P>0.05$). در صورتیکه سابقه فرار از مدرسه در دو گروه رابطه معنی داری را نشان نمی دهد. در پژوهش حاضر سابقه مصرف مواد مخدر در نوجوانان با تست شانس ۶ (۴۲/۲۴-۱/۰۳٪) ۰/۹۱٪ معنی دار شد. نتایج جدول شماره (۱) نشان می دهد که شخصیت مازندگرا و نور تک با (۱۶/۷٪) (۱۶/۷٪) در گروه مورد و در گروه شاهد (۳۶/۶٪) و (۲۶/۶٪) بیشترین درصد فراوانی را دارا می باشند. نتایج بررسی شخصیت نوجوانان تحت مطالعه با تست MMPI در جدول شماره (۲) ارائه شده است. بررسی ویژگیهای شخصیتی نوجوانان با آزمون MMPI نشان می دهد که پارانئید (۱۶/۷٪) و اضطراب (۲۶/۷٪) در گروه مورد و اضطراب (۱۶/۷٪) و پارانئید (۳۶/۷٪) جزء شایع ترین اختلالات مشاهده شده می باشند.

بحث و نتیجه گیری
بر اساس یافته های این پژوهش بیشترین نوع بزهکاری به ترتیب اهمیت عبارتند از: سرقت، درگیری، قاچاق، رابطه نامشروع می باشد. این بینش از این واقعیت است که بزهکاران از نظر اجتماعی نه تنها سلامت افراد جامعه را بلکه دارایی و مالکیت آنها همچنین نظم و مقررات جامعه را مورد تهدید قرار می دهند و در نهایت خسارات زیادی به جامعه تحیل می کنند بین ازدواج مجدد پدر با پدیده بزهکاری

آزمونهای هوشی تا حدودی نمره کمتری را در مقیاس با افراد معمولی بدست می آورند (۱۲).

و از موفقیت تحصیلی کمتری برخوردار هستند. این یافته ها با نتایج تحقیق راس در سال ۱۹۹۶ مطابقت دارد. در پژوهش حاضر مشخص شد نمونه های گروه مورد از موفقیت تعلیم و تربیت کمتری برخوردار هستند.

بر اساس یافته های پژوهش بین بزهکاری نوجوانان با سابقه ارتکاب جرم پدر و مادر ارتباطی وجود نداشت. مطالعاتی که توسط لانگه (۱۳) در چهارچوب ژنتیک در مورد دوقلوها صورت گرفت نشان داد که در نسل وارث رفتارهای از پیش تعیین شده نیست. یعنی رفتارهای بزهکاری عیناً از نسلی به نسلی بگر منتقل نمی شود. پس نتیجه می گیریم که بزهکاری یک وسیع اجتماعی است. یافته های این پژوهش با پژوهش لانگه مطابقت دارد.

طبق نتایج این تحقیق غالب افراد بزهکار دارای شخصیت های میان گرا، نواز و تها، پارانوئید و مضطرب بودند. که لزوم بررسی روانشناسی شخصیت نوجوانان جامعه را آشکار می سازد. سابقه تکرار از منزل در نوجوانان می تواند بزهکاری را تا ۱/۸ برابر افزایش دهد که بیانگر آن است، که خانواده های نوجوانان برکنار فاقد کارآیی نبوده و نتوانسته اند تربیت خانوادگی لازم و آموزشهای مناسب را ارائه داده و متعاقباً نوجوانان در این فاصله از کمبودهای روانی- اجتماعی و فرهنگی رنج برده و الگوهای مناسب اجتماعی را فرا نگرفته اند. در پایان پژوهشگران جهت کنترل، نوجوانان، پیشنهادات زیر را ارائه می نمایند.

نحوه کنترل والدین نسبت به نوجوانان با منطق خاصی همراه

ارتباط معنی داری وجود دارد همچنین بیشترین میزان آمار بزهکاری در خانواده های ناهنجار می باشد. نتایج تحقیق پورافکاری نشان دهنده آن بود درصد بالایی از بزهکاری متعلق به خانواده های است که ترکیب ناهنجار دارند. طبق یافته های این پژوهش اغلب افراد (۵۰٪) نمونه ها در گروه بزهکار از خانواده های گسترده می باشند. که این بیانگر آن است که در خانواده های پرجمعیت نوجوانان کمتر فرصت ابراز وجود دارند. یافته های این پژوهش با پژوهش مدانلو مطابقت دارد.

دو گروه در پاسخ به اعتیاد مادر تماماً پاسخ منفی دادند که این بیانگر اینست که بزهکاری اعتیاد مادر، ناهنجار جامعه مورد مطالعه است. بلدم در مطالعه خود نحوه مدیریت خانواده افراد معتاد در مقایسه با افراد غیرمعتاد گزارش داد که نوعی استبداد سازنده و سودمند همراه با فرصت اظهار نظر برای همه اعضای خانواده غیرمعتاد وجود دارد. طبق نتایج این تحقیق بیشترین میزان بزهکاری متعلق به خانواده های است که الگوی مصرف مواد مخدر (پدر) در آنها وجود دارد که با تحقیق مدانلو (۱۳) مطابقت دارد. بیشترین میزان اعمال بزهکارانه در سن ۱۸ سالگی بوده است براساس نتایج این بررسی. بررسی هایی که در سال ۱۳۷۱ در مورد نوجوانان کانون صلاح و تربیت تهران صورت گرفت بیشترین رقم بزهکاری در سنین ۱۶-۲۰ سالگی بوقوع پیوسته بود. یافته های این پژوهش با پژوهش احمدی مطابقت دارد (۱۱). یافته های پژوهش بیانگر آن بود که بالاترین میزان تحصیلات در گروه مورد مطالعه راهنمایی (۳/۳۹٪) است. استاد و میلر (۱۹۶۶) اظهار داشتند که نوجوانان بزهکار، بویژه آنان که بزهکاری را تکرار می کنند در

باشد یعنی اصول و چارچوب خاصی داشته باشد. والدین به صورت افراطی فرزندان را به حال خود رها نکرده و رابطه عاطفی ویژه ای با فرزندان خود داشته باشند. مدارس و نهادهای اجتماعی از حیث پرورشی و اخلاقی کارکرد خوبی داشته باشند. زمینه های ارتکاب جرم و شیوع جرم محدود گردد لذا مقابله با مجرم و تهذیب اخلاقی بزهکار هدف نهایی است.

جدول شماره (۱): توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش برحسب
شماره (۲): توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش برحسب
معیارهای تست آیزینگ در دو گروه شاهد و مورد

MMPI در دو گروه شاهد و مورد.				فراوانی		مورد		شاهد	
				تعداد		درصد		تعداد	
				MMPI*					
نرمال				۱۳		۴۳/۳		۱۳	
اضطراب				۵		۱۶/۷		۱۱	
پارanoia				۳۶/۷		۵		۱۶/۷	
ضد اجتماع				۰		۰		۱	
مانیا				۱		۰/۳		۰	
جمع				۳۰		۱۰۰		۳۰	

EVALUATION
VALUTAZIONE
EVALUATION
EVALUACIÓN
EVALUATION

فراوانی				مورد		شاهد	
آیزینگ				تعداد		درصد	
درون گرا				۳		۱۰	
میان گرا				۲۰		۱۶/۶	
برون گرا				۱		۳۳/۳	
نوروتیک				۵		۱۶/۶	
برون گرا نوروتیک				۰		۰	
میان گرا نوروتیک				۱		۳/۳	
جمع				۳۰		۱۰۰	

منابع

- ۱- احدی، م و همکاران، روانشناسی رشد (مفاهیم بنیادی در روانشناسی نوجوانان و جوانان)، چاپ اول، تهران: ۱۳۷۰؛ صفحه ۱۱.
- ۲- نجاتی، ح، روانشناسی نوجوانی (چگونگی رفتار با نوجوانان)، چاپ اول، تهران: ۱۳۷۶؛ ص ۲۱۷.
- ۳- سیف، ع، روانشناسی پرورشی (روانشناسی یادگیری، آموزش)، چاپ چهارم، تهران: ۱۳۶۸؛ ص ۳۶۹.
- ۴- بسیونی، ش، ادوارد، و، درآمدی بر درک جرم سازمان یافته، ترجمه شمس ناتری م، مجله حقوقی و قضایی دادگستری، ۱۳۸۰؛ شماره ۳۴، ص ۳۴.
- ۵- شمس ناتری، محمد ابراهیم، سیاست کیفری ایران در قبال جرایم سازمان یافته بارویکرد به حقوق جزای بین‌الملل، تهران: دانشگاه تربیت مدرس: ۱۳۸۰.
- ۶- نجفی ابرندآبادی، علی حسین، حقوق جزا و جرم شناسی، تهران: دانشگاه شهید بهشتی: ۱۳۸۱.
- ۷- مدانلو، م، بررسی رابطه بین عزت نفس و منبع کنترل در نوجوانان بزهکار و غیر بزهکار، له علمی تربیت، ۱۳۸۰، شماره ۷۰: ص ۴۱.
- ۸- بررسی عزت نفس و بزهکاری، مجله اسرار، ۳۰، شماره ۱: ص ۷۰.
- ۹- دورافکاری ن چندیه طرحهای تحقیقاتی، تهران ۱۳۷۸؛ ص ۲۱-۲۲.
- ۱۰- احمدی، ا، روانشناسی نوجوانان و جوانان، اصفهان: ۱۳۷۳؛ ص ۲۲-۳۵.

- 11- Rotter, JB, et al, Application social learning theory of personality, Minestone inc 1972; 107-122.
- 12- Leung , k, et al, Felition between self-esteem and delinquent behavior in 3 ethnic groups, Journanal of cross-cultural psychology, 986; 16-17.
- 13- Kaplan . HL, et al, Synopsis of psychiatry, 1998; 807- 822.